

Potřebnost nepotřebného

Studie k pokusům
myslet věci tak,
jak jsou s námi

Ladislav Benyovszky

KAROLINUM

Potřebnost nepotřebného

Studie k pokusům myslet věci tak, jak jsou s námi

Ladislav Benyovszky

Recenzovali:

Martin Nitsche (Filosofický ústav Akademie věd ČR)

Ondřej Sikora (Fakulta filozofická, Univerzita Pardubice)

**Financováno
Evropskou unií**
NextGenerationEU

**Národní
plán
obnovy**

Publikace byla vydána za podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Národního plánu obnovy v rámci projektu Transformace pro VŠ na UK (reg. č. NPO_UK_MSMT-16602/2022).

Edice Filosofie

Edici řídí Jaroslav Koča

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Praha 2024

Redakce Alena Machoninová

Grafická úprava Zdeněk Ziegler

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

První vydání

© Univerzita Karlova, 2024

© Ladislav Benyovszky, 2024

ISBN 978-80-246-5898-8

ISBN 978-80-246-5910-7 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Místo úvodu / 7

I.

Slunečné oko (sonnenhafte Auge) / 9

Co znamená orientovat se v myšlení?

Putování mezi Kantem, Herderem a Goethem / 24

II.

Od sváru země a světa k součtveří / 45

Potřebnost nepotřebného – Heidegger, buddhismus a my / 65

Literatura / 77

Ediční poznámka / 80

Místo úvodu

V roce 2021 nalezl v Petrkově David Bartoň doposud neznámou báseň Bohuslava Reynka „Svítání“. Báseň usiluje zablédnout věci tak, *jak jsou s námi*, míní se: s námi lidmi. Její druhá sloka zní:

Věci mají
nejdříve obrisy,
potom stíny
a posléz, již pro nás,
vrací se samy k sobě...

Vidět věci v povaze příslušející tomu, „jak tu jsou s námi“, znamená více, než se může zdát při prvním zaslechnutí těchto slov. Znamená to vidět je v jejich nemetricky chápané *blízkosti* – blízkosti vzájemné i blízkosti „k nám“ –, v jejich – „sobě navzájem“ i „s námi“ – *příbuznosti*, přičemž toto *bytí v okrsku vzájemné blízkosti* je vnímáno jako původní, primární či základní způsob, jak věci „jsou“. Proto „... již pro nás, / *vrací se samy k sobě*“.

Tradiční metafysika i její málo si této své zavázanosti vědomí současní následníci chápou – pokud vůbec tuto záležitost uváží – jako původní způsob toho, „jak věci jsou“, to, že jsou „o sobě“ (an sich), jsou něčím *samostatným* (Selbständige). *Až toto* určení se pak – ve vrcholné a nejvznešenější podobě u Hegela – rozvíjí reflexivními určeními „pro jiné“, „pro nás“, „pro sebe“ atd., jež nám „věc“ mají významově *přibližovat*. Věc je chápána jako něco primárně samostatného, *stojícího samo v sobě*,¹ neznáměji jako *před-*

¹ „In sich sein“ – „Bytí v sobě“ – je definiční určení „něčeho“ (Etwas) v Hegelově ontologie. Srov. Georg Wilhelm Friedrich Hegel: *Wissenschaft der Logik. Die Lehre vom Sein* (1832), Hamburg: Felix Meiner Verlag 2008, s. 110.

mět. Takové počínání nemůže ale nikdy vstoupit do *blízkosti věcí*, jakkoli věci může stále těsněji a těsněji obepínat.

Přinejmenším již dvě století rozvíjí se však zároveň v Evropě myšlení, pro které není základním a výchozím způsobem toho, „jak věci jsou“, nějaké jejich „o sobě“, nýbrž právě *nemetricky chápaná blízkost* (die Nähe) nebo *příbuznost* (Verwandtschaft). Její „kořen“, „základní vzorec“, chcete-li, spočívá – zjednodušeně řečeno – v tom, že „věc je *blízká* jiné věci potud, pokud je svébytnou věcí jen tehdy, je-li ona (druhá) též svébytnou; a naopak“. Tehdy je *blízkost jejich společným okrskem*, tehdy jsou si *blízké*.

Byl to především *Martin Heidegger*, kdo způsobil rozruch pokusem myslet *blízkost* (Nähe) a *věc* jako *to, co je v blízkosti*.² „Jinak“, coby *bezprostřední příbuznost* (unmittelbare Verwandtschaft), ji však viděli již *Ľ. W. Goethe* nebo *Ľ. G. Herder*. Společným celkovým úkolem následujících čtyř studií je pomoci čtenáři učit se vidět věci v jejich blízkosti. Je toho zapotřebí (Es brauchet), nemá-li nám naše stále se ještě stupňující „metafysická lhostejnost“ definitivně zastřít svět, v němž žijeme a umíráme.

² Srov. především slavnou přednášku *Věc* (Das Ding) in: *Martin Heidegger: Básnický bydlí člověk*, přel. Ivan Chvatík, Praha: Oikoymenh 1993, s. 6–41.